

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ไม่ว่าจะขึ้นความเจริญในด้านใดก็ตาม สิ่งสำคัญที่สุดที่จะต้องดำเนินการก่อนเป็นอันดับแรกก็คือ การพัฒนาคุณภาพของประชากรซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดที่จะเป็นกำลังของประเทศ ในอันที่จะช่วยพัฒนาการด้านอื่น ๆ ต่อไป แม็คफीและเดกก์ (McFee and Degge, 1977) กล่าวไว้ว่า "ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่ง ที่สังคมต้องการนำมาใช้สร้างความสัมพันธ์กันระหว่างสิ่งต่าง ๆ และใช้ในการแก้ปัญหา ที่ซับซ้อนของสภาพแวดล้อมของมนุษย์" ดังนั้นผู้มีความสามารถทางด้านความคิดสร้างสรรค์ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่าคุณภาพด้านอื่น ๆ เป็นเป้าหมายสำคัญที่จะต้องให้ความสนใจและให้การสนับสนุนเป็นพิเศษ (ศึกษานิเทศก์, 2522) "ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชากร ให้เกิดคุณภาพนั้น ความคิดสร้างสรรค์นับเป็นจุดมุ่งหมายหลักของหลักสูตรการเรียนการสอน ในทุกระดับ" (ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์, 2522) นอกจากนี้ อุบลรัตน์ เฟิงสถิตย์ (2526) ยังกล่าวด้วยว่า "การเรียนการสอนแบบความคิดสร้างสรรค์นั้น จะเป็นรากฐานของ กระบวนการศึกษาทั้งหมด" จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อารี รังสินนท์ (2527) ได้กล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า

"ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอเนกนัย ซึ่งจะนำไปสู่การคิดค้นพบสิ่งแปลกใหม่ด้วยการคิดดัดแปลงปรุงแต่งจากความคิดเดิม ผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ ซึ่งรวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการ คิด ทฤษฎีและหลักการได้สำเร็จ ความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้น อาจไม่ใช่การคิดที่ เป็นไปได้หรือสิ่งที่ เป็นเหตุผลแต่อย่างใดเลย อาจเป็นความคิดจินตนาการซึ่งก่อให้เกิด สิ่งแปลกและใหม่ โดยพยายามที่จะสร้างความคิดฝันหรือจินตนาการ ให้เป็น ความจริงขึ้นมา จึงทำให้เกิดผลงานจากความคิดสร้างสรรค์ขึ้น"

กิลฟอร์ด (Guilford, 1969) ได้ศึกษาพบว่าความคิดสร้างสรรค์มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) คือ ความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างจากความคิดธรรมดา อาจเกิดจากการนำความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น เช่น การสร้างเครื่องบินโดยได้แนวคิดมาจากเครื่องร่อน ความคิดริเริ่มต้องอาศัยความกล้าคิดกล้าลองเพื่อทดสอบความคิดของตน บ่อยครั้งที่ความคิดริเริ่มต้องอาศัยจินตนาการเข้ามาผสมผสานในบรรดาองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ทั้งหมด ความคิดริเริ่มจัดว่าเป็นหัวใจของความคิดสร้างสรรค์

2. ความคิดคล่อง (Fluency) เป็นการใช้ความคิดอย่างคล่องแคล่วคือมีความคล่องแคล่วในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ เช่น คิดหาชื่อของสัตว์บางประเภทให้ได้มากที่สุด ในเวลาที่กำหนดหรือมีความคล่องในการแสดงออก เช่น สามารถนำคำมาเรียงเป็นประโยคได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้อาจเป็นความคล่องแคล่วทางด้านการใช้ถ้อยคำหรือการคิดอื่น ๆ เช่น คิดหาประโยชน์ของป่าไม้ หรือวิธีช่วยกันรักษาบริเวณของโรงเรียน

3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) คือ ความคิดที่เกิดขึ้นในลักษณะของการปรับ หรือดัดแปลงความคิดให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่โดยไม่เกิดความซ้ำซ้อน ช่วยให้ความคิดคล่องตัว มีความแปลกแตกต่างออกไป เป็นการจัดหมวดหมู่หรือหลักเกณฑ์ของความคิดเพื่อให้การคิดมีคุณภาพดียิ่งขึ้น

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) คือ ความคิดในรายละเอียด คิดเป็นขั้นตอน อธิบายภาพพจน์ให้ชัดเจน ช่วยให้เกิดเป็นผลงานที่สมบูรณ์ ถ้าขาดความคิดที่ละเอียดลออแล้ว ก็ไม่อาจทำให้เกิดผลงานหรือผลผลิตที่สร้างสรรค์ออกมาได้ ความคิดละเอียดลออจะพัฒนาขึ้นไปตามวัย

จะเห็นได้ว่าความคิดสร้างสรรค์นั้นมักจะเริ่มต้นมาจากการจินตนาการ และเมื่อ

ลงมือปฏิบัติหรือสร้างสรรค์ตามจินตนาการนั้น ๆ แล้ว จะปรากฏผลออกมาเป็นความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งอาจจะแสดงออกมาในรูปของ การพูด การเขียน หรือการกระทำก็ได้ เช่น การวาดภาพหรือประดิษฐ์สิ่งของก็ได้

เกษร ธิตะจारी (2534) กล่าวไว้ว่า "ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวของมนุษย์เอง ซึ่งบางคนก็มีมาก บางคนก็น้อย...ความคิดสร้างสรรค์นอกจากจะเกิดมาเฉพาะกับตัวบุคคลแล้ว ยังสามารถเกิดได้จากการสะสมประสบการณ์ และการแก้ปัญหา" ในการส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เดวิส (Davis, 1972) ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของการสอนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์สำคัญ 3 ประการ โดยสรุปได้ดังนี้คือ

1. สอนให้เกิดจินตนาการหรือใช้เทคนิคการสอนแบบสร้างสรรค์

การสอนเพื่อให้เกิดพฤติกรรมสร้างสรรค์จำเป็นต้องอาศัยความคิดจินตนาการพยายามช่วยให้เด็กได้สานต่อ หรือทดลองให้เกิดความคิดจินตนาการด้วยการคิดจริง ๆ โดยจัดท้าวัดและให้แนวคิดแก่เด็กเพื่อช่วยให้ความคิดจินตนาการกลายเป็นจริงขึ้นได้

2. สอนให้เด็กเรียนรู้การสร้างสรรค์โดยการกระทำ

แนวคิดในการสอนข้อนี้ สนับสนุนความคิดของ ดิวอี้ ที่กล่าวว่า "Learning by Doing" หรือเน้นการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ ทอร์เรนซ์ และมายเยอร์ (Torrance and Myers) ที่เน้นการสร้างสภาวะสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดการตอบสนองหลายรูปแบบ เช่น การทำให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่น่าประหลาดใจด้วยการคิดและบอกความรู้สึกจริง ๆ จากสิ่งเร้าที่กำหนดให้ เช่น ลองบรรยายเกี่ยวกับผู้ชายที่ร้องไห้ ครูที่ไม่ค่อยพูด หรือสุนัขที่ไม่เห่า เป็นต้น

3. สอนให้เด็กเรียนรู้วิธีการระดมพลังสมอง (Brain Storming)

การระดมพลังสมองหรือการระดมความคิดเป็นเทคนิควิธีหนึ่งในการแก้ปัญหา ซึ่ง ออสบอน (Osborn, 1963) เป็นผู้ริเริ่มวิธีการระดมพลังสมอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ

ส่งเสริมให้บุคคลมีความคิดหลายทิศทาง คือ คิดได้มากในช่วงเวลาที่จำกัด

จากพรรณษะดังกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ ก็คือการสอนให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเป็นอิสระและพร้อมที่จะคิดจินตนาการแล้วลงมือปฏิบัติ ได้ฝึกความคิดสร้างสรรค์จริง ๆ ตลอดจนการฝึกกรรมพลังสมองแล้วร่วมกันวิเคราะห์ให้ ได้สิ่งที่ เป็นประโยชน์ที่สุดสำหรับเรื่องนั้น ๆ

จากแนวคิดตามหลักเกณฑ์ 3 ประการข้างต้นดังกล่าว พบว่า มีความสอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาเป็นอย่างดี เนื่องจากวิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ และเป็นวิชาที่ผู้เรียนสามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่กว่าวิชาอื่นใด ทั้งนี้เนื่องมาจากวัตถุประสงค์ของการเรียนวิชาศิลปะเอง และลักษณะทางกายภาพของวิชาศิลปะนั่นเอง (สุลักษณ์ เทียนสุวรรณ, 2531) และสวัสดิ์ จงกล (2527) ได้กล่าวไว้ว่า "ในการสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสแสดงความคิดสร้างสรรค์ได้นั้น คงไม่มีอะไรดีเท่าการเรียนการสอนศิลปศึกษา"

นอกจากนั้น เลิศ อานันทนา (2523) ยังได้กล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ไว้ในความหมายของศิลปศึกษา อย่างชัดเจนว่า

"ศิลปศึกษา (Art Education) หมายถึงวิชาที่จัดการเรียนการสอนขึ้นภายในโรงเรียนและสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เด็กทุกเพศทุกวัย และทุกระดับความสามารถ ได้มีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระเสรี (Free Expression) ทางความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ความคิดจินตนาการ (Imagination) ตามความสนใจและความถนัดธรรมชาติของเด็กแต่ละคน กิจกรรมศิลปะประกอบด้วย การเขียนภาพระบายสี การปั้น แกะสลัก ดนตรี และฟ้อนรำ ฯลฯ เป็นต้น"

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2527) ระบุว่า "ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้แก่หมู่ผู้เรียนได้ และความคิดสร้างสรรค์นี้เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับการ

เรียนรู้ การแสวงหา การค้นคว้า ทดลอง ความมีเสถียรภาพ มีการยืดหยุ่นและการเข้าใจปัญหา”

สำหรับกระบวนการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษานั้น เนื่องจากธรรมชาติของวิชาศิลปศึกษามีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากวิชาอื่น ๆ และวิชาศิลปศึกษา จะเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2529) จากการศึกษากระบวนการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (กรมวิชาการ, 2521, 2522) พบสรุปได้ว่ามีอยู่ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการสอนให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจขั้นพื้นฐานของวิธีการหรือกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานของแต่ละกิจกรรม หรือความรู้เบื้องต้น เพื่อเป็นแนวทางในการทดลองปฏิบัติจริงในขั้นต่อไป ขั้นตอนนี้ ครูอาจใช้วิธีการสอนวิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลาย ๆ วิธีก็ได้ เช่น วิธีการสาธิตให้นักเรียนดู วิธีการบรรยาย วิธีการอภิปราย (ชลอ พงษ์สามารถ, 2526) รวมทั้งการใช้สื่อประกอบการสอนอื่น ๆ เพื่อเร่งเร้า กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการและนำไปสร้างสรรค์งานของตนในช่วงปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนที่ครูมอบหมายให้นักเรียนไปทดลองปฏิบัติจริง โดยใช้สื่อหรือวัสดุต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดผลงานตามความรู้ความเข้าใจขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับจากขั้นตอนแรก ผสมผสานกับประสบการณ์เดิมและจินตนาการของนักเรียนเอง ในขั้นนี้อาจเน้นให้เกิดผลด้านใดด้านหนึ่งคือ (เลิศ อานันทนา, 2529)

1. เน้นในด้านของผลงานที่สำเร็จ
2. เน้นในด้านของผลที่เกิดจากกระบวนการในการสร้างสรรค์งาน

ในการปฏิบัติงานกิจกรรมตามขั้นตอนที่ 2 นี้ ผู้เรียนสามารถใช้ความคิดจินตนาการ และประสบการณ์ของตนเอง มาสร้างสรรค์งานได้อย่างอิสระ

ขั้นตอนที่ 3 เป็นขั้นการประเมินผลจากการทดลองปฏิบัติกิจกรรมศิลปะที่ได้แสดงออก เพื่อประเมินผลว่าผู้เรียนมีความรู้ พฤติกรรมและคุณสมบัติต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ที่วางไว้แค่ไหน เพียงใด และเพื่อนำผลจากการประเมินนั้นไปเป็นแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอน

สอนและพัฒนาผู้เรียนในคราวต่อไป ในการประเมินผลนั้นครูอาจให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของตัวเองก็ได้ (เลิศ อานันตะ, 2529)

จากกระบวนการในการสอนวิชาศิลปะศึกษาดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้เวลามากกว่าขั้นตอนอื่น ๆ โดยอาจจะใช้เวลาถึงร้อยละ 80 ของเวลาในการสอนทั้งหมดก็ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากเป้าหมายของการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษานั้น เน้นการปฏิบัติกิจกรรม (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2529) มุ่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกทาง การสร้างสรรค์ศิลปะอย่างอิสระให้มากที่สุดนั่นเอง และการที่ผู้เรียนยังมีโอกาสได้แสดง ออกมาเพียงชั้นเพียงใด ก็จะเป็นการกระตุ้นให้มีการพัฒนาทางความคิดสร้างสรรค์ มากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น การเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนจึง ควรมีกำหนดเวลาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดจินตนาการ และการแสดงออกอย่าง เพียงพอ

สภาพการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามปกตินั้น ใน การมอบหมายให้นักเรียนทำกิจกรรมศิลปะจะมอบให้นักเรียนทำเป็นรายบุคคล คือ ต่างคน ต่างทำกิจกรรมของตนเองโดยไม่เกี่ยวข้องกันแทบทุกกิจกรรม มีบางกิจกรรมเท่านั้น ที่ครู อาจจัดให้มีการแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน แต่ก็เป็นการแบ่งกลุ่ม โดยมีจุดประสงค์อื่นที่มิได้มุ่งให้นักเรียนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์แต่อย่างใด (อุบล ตูจินดา, 2532)

จูน คิง แมคฟี (McFee, 1970) ได้ศึกษาผลของการทำกิจกรรมศิลปะศึกษาของ เด็ก พบว่า ตัวแปรอันสำคัญที่ส่งผลให้พฤติกรรมของเด็กเปลี่ยนแปลง คือสถานการณ์ในสังคม หรือกลุ่ม การปล่อยให้เด็กคิดหรือทำกิจกรรมเป็นกลุ่มจะก่อให้เกิดผลทางด้านความคิดสร้าง สรรค์มากกว่าให้เด็กคิดหรือทำกิจกรรมเพียงลำพัง นอกจากนั้น แมคฟียังพบอีกว่า เด็กที่มีความวิตกกังวลสูง เมื่อทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนจะสามารถลดความวิตกกังวล ลงได้ และผลงานจะมีคุณภาพดี แต่เมื่อต้องทำงานเพียงลำพัง คุณภาพของงานจะลดลง เพราะเด็กรู้สึกว่างงานที่ได้รับมอบหมายจากครู คือการถูกบังคับให้ทำนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับ

คูน (Coon, 1959) ที่ได้ศึกษาพบว่าวิธีที่ช่วยเร้าให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ดีก็คือวิธีการแก้ปัญหาแบบกลุ่มที่เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ (Brainstroming) โดยไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์หรือประเมินผล

นอกจากนั้น จุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ยังระบุด้วยว่าวิชาศิลปศึกษามีจุดประสงค์เพื่อ "ส่งเสริมการแสดงออก โดยการค้นคว้าทดลองปฏิบัติกิจกรรมจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเห็นความสำคัญของกิจกรรมร่วมของหมู่คณะ" (วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ, 2521) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า จุดประสงค์ของหลักสูตรดังกล่าวสนับสนุนและให้ความสำคัญต่อการทำกิจกรรมเป็นหมู่คณะ หรือเป็นกลุ่มของนักเรียน

สำหรับคำว่า กลุ่ม (Group) ในทางจิตวิทยาสังคมถือว่า "กลุ่ม" หมายถึงการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาร่วมกัน โดยมีการติดต่อเกี่ยวข้องกัน (Interaction) และมีจุดมุ่งหมายที่จะทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ส่วนคำว่ากระบวนการกลุ่มหรือกระบวนการทำงานของกลุ่ม (Group Process) หมายถึง ความพยายามในการทำงานของสมาชิกตามหน้าที่ของแต่ละคนที่มีอยู่ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ (วินิจ เกตขำ และคมเพชร ฉัตรศุกกุล, 2522) ทิศนา แชนมณี และคณะ (2528) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มว่า ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม สมาชิกของกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน สมาชิกจะต้องใช้เหตุผล สติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ การอภิปราย ความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม ดังนั้น บุคคลจึงมีความเจริญงอกงาม มีการแก้ปัญหา มีการร่วมมือกัน สิ่งเหล่านี้ เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้กลุ่มบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

วินิจ เกตขำ และ คมเพชร ฉัตรศุกกุล (2522) ได้สรุปถึงพื้นฐานกระบวนการกลุ่ม เพิ่มเติมอีกดังนี้

1. บุคคลแต่ละคนมีความสามารถพิเศษในตนเอง ความสามารถนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานกลุ่ม
2. ประสบการณ์ที่ได้รับจากกลุ่ม จะส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มได้พัฒนาความสามารถพิเศษขึ้นมา และนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและกลุ่ม:
3. บุคคลแต่ละคนจะมีอิทธิพลต่อกัน และขณะเดียวกัน กลุ่มก็ยังมีอิทธิพลต่อบุคคลแต่ละคนเช่นกัน โดยเกิดจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

4. กลุ่มจะช่วยส่งเสริมสมาชิกแต่ละคนให้มีการพัฒนาทัศนคติทางด้านสังคมในทางที่ดี ซึ่งทั้งนี้จะต้องเป็นกลุ่มที่สมาชิกมีความเข้าใจในการทำงานเป็นกลุ่มด้วย

จากหลักการขั้นพื้นฐานของกระบวนการกลุ่มดังกล่าวข้างต้น มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของมีดาวส์ (Meadows, 1986) ที่ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของคุณค่าของผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่มและการตัดสินใจในการกระทำ จากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา ณ เมืองเดนเวอร์ สหรัฐอเมริกา พบว่า คุณค่าด้านต่าง ๆ ของผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่ม เช่น วิธีการแก้ปัญหา ความรับผิดชอบ การแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือความรู้ใหม่ ๆ เป็นต้น จะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานและการตัดสินใจของกลุ่มทั้งในทางบวกและในทางลบ

สำหรับคุณค่าของกระบวนการกลุ่มนั้น ได้มีผู้นำไปวิจัยค้นคว้าทดลองในด้านการศึกษาศาชาวิชาต่าง ๆ ดังนี้

เดชา นุ่มพันธ์ (2525) ได้ทำการวิจัย พบว่า การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องสมการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภูมิใจในตนเองและทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีการบรรยาย

สมภาพ สิริวรรณ (2525) วิจัยพบว่า การสอนวิชาสังคมศึกษาแก่นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีผลทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าการสอนด้วยวิธีปกติ

ปราณีต มาลัยวงศ์ (2529) วิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ พัฒนาสูงกว่าวิธีสอนแบบปกติ

จากหลักการ เหตุผล และผลของการวิจัยดังกล่าวข้างต้น เป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า การสอนวิชาศิลปะศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการมอบหมายให้นักเรียนทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม จะช่วยให้ความคิดสร้างสรรค์พัฒนาสูงขึ้นกว่าการสอนวิชาศิลปะศึกษาโดยการมอบหมายให้นักเรียนทำกิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือไม่ โดยใช้แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ด้วยรูปภาพ แบบ ก. ของ ทอร์แรนซ์ (The Torrance Test of Creative Thinking, Figural Form A) เป็นเครื่องมือในการวิจัย

ในการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาจากตัวอย่างประชากรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2533 เนื่องจาก

1. โรงเรียนสาธิตฯ เป็นโรงเรียนที่ก่อตั้งขึ้นโดยมีจุดประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อใช้เป็นที่รองรับการค้นคว้า ศึกษา ทดลองและวิจัยเพื่อหาข้อมูลในการพัฒนาทางการศึกษา
2. นักเรียนที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษานี้ เป็นนักเรียนที่เพิ่งสอบคัดเลือกเข้าเรียนในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน เป็นปีการศึกษาแรก
3. เป็นนักเรียนที่เพิ่งเปลี่ยนสถานที่เรียนมาจากหลาย ๆ สถาบันที่ต่างกัน มารวมกัน และยังไม่เคยได้รับการวิจัยหรือทดลองมาก่อน
4. วุฒิภาวะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งมีอายุอยู่ในช่วง 12-14 ปี ตามทฤษฎีการพัฒนาการทางศิลปะ ระบุว่า เป็นวัยที่แสดงออกทางศิลปะในลักษณะที่ใช้เหตุผล รู้จักสังเกตและเลียนแบบธรรมชาติ (Lowenfeld, 1975)

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนวิชา ศิลปะศึกษา ในด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา และจะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ให้แปลกแตกต่างไปจากเดิมบ้าง เพื่อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศของการเรียนการสอน และยังอาจจะส่งผลให้นักเรียนได้รับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม กับการทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล

สมมติฐานของการวิจัย

นักเรียนที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มจะมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มประชากร

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน
ถนนอังรีดูนังต์ แขวงปทุมวัน เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2533 จำนวน 60 คน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. แบบทดสอบที่ใช้วัดความคิดสร้างสรรค์ เป็นแบบทดสอบของทอร์แรนซ์ (Torrance, 1972) เป็นแบบทดสอบที่ใช้รูปภาพ (Torrance Tests of Creative Thinking, Figural form A) สามารถใช้วัดความคิดสร้างสรรค์ได้จริง
2. ความคิดสร้างสรรค์ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นเฉพาะในการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาเท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงการเรียนการสอนวิชาอื่น ๆ
3. ในการวิจัยครั้งนี้ไม่คำนึงถึงเพศและประสบการณ์พื้นฐานของแต่ละบุคคล

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึงความสามารถในการคิดได้หลายทิศหลายทาง (Divergent Thinking) ประกอบด้วยลักษณะความคิดแคล่วคล่อง (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดริเริ่ม (Originality) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration) ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงจะเป็นผู้ที่สามารถคิดได้หลายทิศหลายทางและคิดได้แปลกไปจากคนอื่น
2. การทำกิจกรรมเป็นกลุ่มหมายถึงลักษณะของการทำงานศิลปะที่ผู้สอนกำหนดให้ โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 2-5 คน ร่วมกันทำกิจกรรมขึ้นเดียวกัน

3. การทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล หมายถึงลักษณะของการทำงานศิลปะที่ผู้สอนกำหนดให้นักเรียนแต่ละคนทำกิจกรรมของตนเอง เพียงคนเดียวลำพัง

4. วิชาศิลปศึกษา หมายถึงการเรียนการสอนที่ใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะ เป็นสื่อในการแสดงออกและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ของครูที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์
2. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมในอันที่จะพัฒนาด้านอื่น ๆ ของนักเรียน ตามความมุ่งหมายของการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาหรือวิชาอื่นที่ครูสนใจ
3. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าวิจัยอื่น ๆ ที่ต่อเนื่องต่อไป
4. ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะแสดงให้เห็นว่าการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยวิธีมอบหมายให้นักเรียนทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม และการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยวิธีมอบหมายให้นักเรียนทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล สามารถให้ผลที่แตกต่างกัน หรือ เหมือนกัน